

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА
Управление „Емисионно“
Дирекция „Емисионна политика и контрол“

ЕМИСИОННО-КАСОВА ДЕЙНОСТ НА БНБ

януари – март 2007 г.

I. Пари в обращение (банкноти и монети извън касите на БНБ)

1. Динамика на парите в обращение

Към 31 март 2007 г. парите в обращение¹ в номинално изражение достигнаха 6435.9 млн. лв. В сравнение с края на 2006 г. те намаляха с 452.7 млн. лв. В процентно изражение намалението е 6.57%, което е с 0.81 процентни пункта по-голямо от намалението им отчетено спрямо същия период на 2006 г.

Динамиката на парите в обращение през последните няколко години ясно очертават сезонната и вътрешно-месечната цикличност на процесите. За първото тримесечие от 2007 г. се наблюдава спад в сравнение с традиционно високия размер на парите в обращение (и като брой и като стойност), отчитан към края на всяка календарна година, който е резултат от по-ниските търговски обороти, които фирмите реализират след коледните и новогодишни празници, плащането в началото на годината на преките данъци,

¹ Банкноти, разменни и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г. С Решение на УС на БНБ № 110 от 6. X.2005 г. банкнотите и разменните монети с неизтекъл срок на обмяна, които не са върнати в касите на БНБ, бяха приспаднати от парите в обращение. С цел съпоставимост на данните левовата им стойност е изключена от размера на парите в обращение и за предходни периоди.

както и по-високите разходи на домакинствата през зимния период за комунални услуги. В резултат на тези фактори, в касите на БНБ се връщат голяма част от пуснатите в обращение в края на предходна година банкноти. Във вътрешно-месечния цикъл на динамиката на парите в обращение през първите три месеца на 2007 г. също се наблюдаваше характерната повторимост на процесите - намаление на парите в обращение в началото и края на съответния месец, а в средата повишение, дължащо се основно на изплащането на пенсии и заплати.

За едногодишен период (спрямо края на м. март 2006г.) парите в обращение нараснаха с 906.8 млн. лв. или с 16.40%. Съпоставено с предходния едногодишен период (31 март 2005-31 март 2006 г.) нарастването им е с 1.34 процентни пункта по-високо.

Пари в обращение (млн. лв.)

	31.ІІІ.2006	31.ХІІ.2006	31.ІІІ.2007	Изменение	
				в %	в %
	1	2	3	(к.3-к.1)/к.1	(к.3-к.2)/к.2
ПАРИ В ОБРАЩЕНИЕ <i>общо в т.ч.</i>	5,529.1	6,888.5	6,435.9	16.40%	-6.57%
<i>Банкноти</i>	5,434.7	6,781.5	6,328.0	16.44%	-6.69%
<i>Разменни монети</i>	91.4	103.7	104.4	14.22%	0.71%
<i>Възпоменателни монети</i>	2.9	3.3	3.5	17.81%	3.55%

В края на м. март 2007 г. дялът на банкнотите от стойностния размер на парите в обращение е 98.33%, на разменните монети 1.62% и на юбилейните монети 0.05%. В сравнение с края на 2006 г., през първото тримесечие на 2007 г. дялът на банкнотите е намалял с 0.12 процентни пункта, а е нараснал с толкова този на разменните монети. За едногодишен период спрямо края на м. март 2006 г. тенденцията е обратна – с 0.04 процентни пункта нараства дялът на банкнотите за сметка на намалението на дела на разменните монети. Възпоменателните монети запазват относително постоянен дял през целия едногодишен период.

В изпълнение на монетната си програма за 2007 г. и на основание чл. 25, ал. 1 от ЗБНБ, през първото тримесечие на 2007 г. Българската народна банка пушна в обращение следните възпоменателни монети:

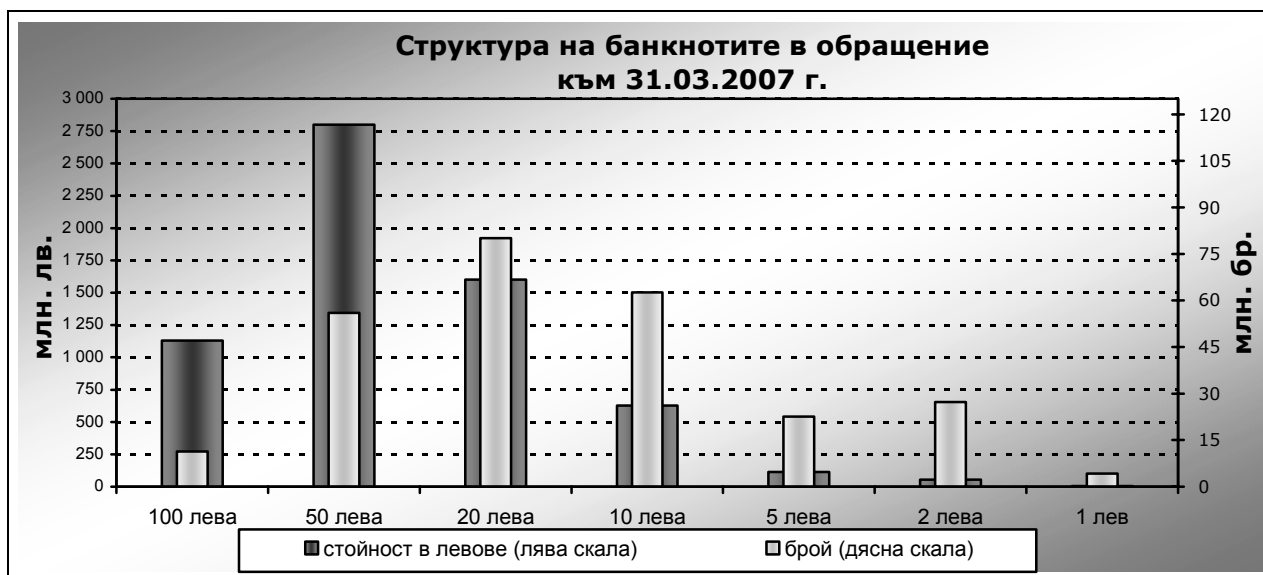
– сребърна възпоменателна монета с нанесено частично позлатяване на тема „България в ЕС”. Монетата е с номинална стойност 1.95583 лева, емисия 2007 г. и с тираж 14 хил. бр.

– трикомпонентна възпоменателна монета от серията „Именити български гласове”, посветена на Борис Христов. Монетата е с номинална стойност 10 лева, емисия 2007 г. и с тираж 10 хил. бр.

Средната банкнота в обращение в края м. март 2007 г. е 23.97 лв. В сравнение с края на 2006 г. тя е нараснала с 0.75 лв., а за едногодишен период – с 0.88 лв. **Средната монета в обращение** е 0.13 лв. и за пръв път от края на м. юли 2004 г. насам променя стойността си, която беше 0.14 лв.

2. Динамика и купюрен строеж на банкнотите и монетите в обращение

За периода януари-март 2007 г. броят на банкнотите в обращение намаля с 9.59% и към 31.03.2007 г. той е 264.0 млн. бр. В стойностно изражение намалението за същия период е 6.69%, като към края на м. март банкнотите са на стойност от 6328.0 млн. лв. Нарастване в сравнение с края на 2006 г. е отчетено само при броя на банкнотите от купюр 100 лева – с 0.9 млн. бр. или с 8.26%, а броят на останалите купюри банкноти в обращение намаля, като най-голямо е намалението на банкнотите от купюр 10 лева – с 11.4 млн. бр. или с 15.43%.

За едногодишен период броят на банкнотите в обращение е нараснал с 28.7 млн. бр. или с 12.18%, а стойността им с 893.3 млн. лв. или с 16.44%. По-ниското нарастване на броят им в сравнение със стойностното им нарастване за едногодишен период се дължи на по-бързия темп, с който през миналата 2006 г. в сравнение с предходни години нарастваше броят на банкнотите от купюр 100 лева.

През първото тримесечие на 2007 г. не настъпиха съществени изменения в купюрния строеж на банкнотите в обращение. Най-голям дял в купюрния строеж на банкнотите в обращение продължават да имат 20-левовите банкноти (30.34%), а с най-малък – тези от купюр 5 лева (8.53%) и банкнотите от купюр 1 лев (1.59%).

Делът на броя купюри съответно от 2, 5, 50 и 100 лева в края на м. март 2007 г. нарасна в сравнение с края 2006 г. с 0.51, 0.07, 0.49 и 0.70 процентни пункта, а на тези от 10 и 20 лева намалю с 1.64 и 0.28 процентни пункта.

Към 31 март 2007 г. броят на разменните монети в обращение нарасна в сравнение с края на 2006 г. с 19.4 млн. бр. или с 2.54% и достигна 780.1 млн. бр. За едногодишен период увеличението е със 114.2 млн. бр. (14.63%). През първото тримесечие на 2007 г. стойностния размер на разменните монети в обращение е нараснал с 0.7 млн. лв. (0.71%), а за едногодишен период – с 13.0 млн. лв. (12.45%).

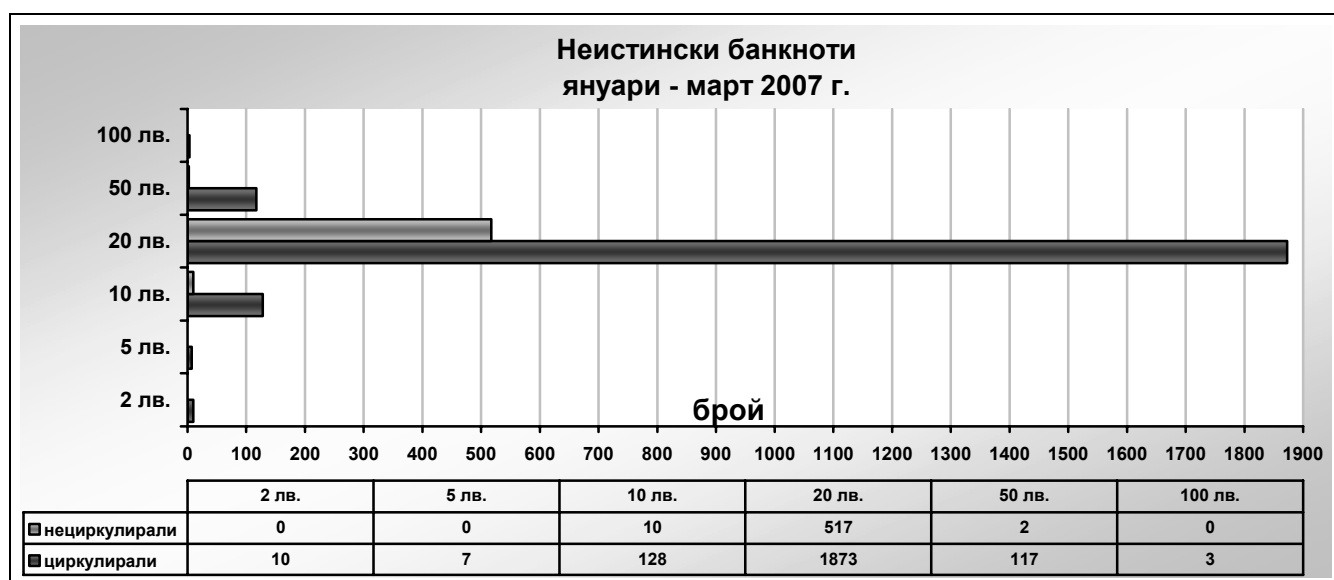
При броят на монетите по отделни купюри се запазва тенденцията с по-бърз темп да нараства дела на монетите от купюри 1 и 2 стотинки. С 0.38 процентни пункта е по-голям дела на монетата от 1 стотинка в края на м. март 2007 г. в сравнение с края на 2006 г., а на монетата от купюр 2 стотинки с 0.32 процентни пункта. Делът на монетите от купюри от 5, 10, 20, 50 и 1 лев е намалял в сравнение с края на 2006 г. съответно с 0.03, 0.30, 0.11, 0.12 и 0.14 процентни пункта.

През последните няколко години делът на монетата от купюр 1 лев нарастваше с по-бързи темпове от останалите купюри монети основно поради факта, че заменяше банкнотата от същия купюр. През 2006 г. в БНБ са върнати незначителни количества банкноти от купюр 1 лев, което дава основание да се очаква, че в бъдеще замяната няма да е фактор, който да рефлектира върху динамиката на монетата от същия купюр.

Промените в структурата на броя на монетите в обращение следват своите дългосрочни тенденции. Независимо от абсолютното количествено нарастване на броя на монетите от различните купюри в обращение, те запазват относително постоянни дялове в общия брой на монетите в обращение. Към 31 март 2007 г. с най-голям дял от общия брой на монетите в обращение е монетата от 1 стотинка (28.10%), а с най-малък дял – тази от 50 стотинки (5.04%).

II. Неистински и преправени банкноти и разменни монети

През първото тримесечие на 2007 г. в Националния център за анализ (НЦА) на БНБ са регистрирани и задържани 2667 бр. неистински български банкноти. От тях 529 бр. са задържани, преди да бъдат ползвани в паричното обращение, а задържаните, циркулирали в паричното обращение са 2138 бр. В сравнение с четвъртото тримесечие на 2006 г. общият брой на регистрираните и задържани неистински български банкноти е нараснал с 1564 бр. От задържаните неистински български банкноти най-голям е дялът на тези от купюр 20 лева (89.61%). Неистинските банкноти от 10 лева са с дял от 5.17%, а дялът на 50-левовете банкноти е 4.46% от общия брой регистрирани и задържани неистински банкноти. Броят на регистрираните и задържани неистински банкноти от купюри 2, 5 и 100 лева е общо 20 или 0.75%.

През първото тримесечие на 2007 г. са задържани 584 бр. неистински български разменни монети, от тях 582 бр. са от 50 стотинки, а останалите 2 бр. са от 1 лев.

При изпълнение на функциите по извършване на експертна оценка на чуждестранни банкноти и монети, задържани на територията на България, през първото тримесечие на 2007 г. в Националния център за анализ на БНБ бяха регистрирани и задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 2495 бр. евро, 2588 бр. щатски долари и 224 бр. банкноти от други чуждестранни валути.

III. Негодни банкноти и разменни монети²

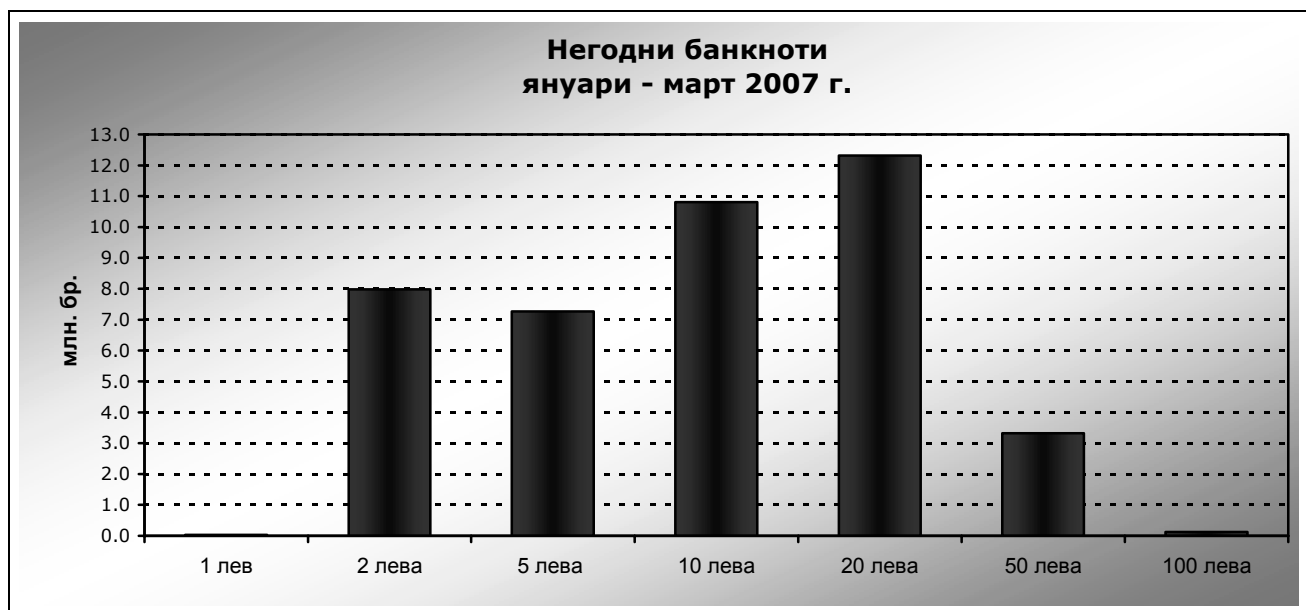
Общият брой на банкнотите, отделени като негодни през първото тримесечие на 2007 г. е 41.8 млн. бр. В сравнение с четвъртото тримесечие на 2006 г. те са повече с 13.0 млн. бр. (45.09%).

Нарастването на броя на отделените негодни банкноти е следствие от няколко фактора. От една страна, това е увеличения брой внесени, респективно обработени в БНБ през първото тримесечие на 2007 г. банкноти, което е характерно за този период на годината. През отчетния тримесечен период този процес бе подсилен допълнително и от високата емисия на налични пари, реализирана през м. декември на предходната година. Друга причина за нарасналия обем на внесените за обработка от страна на търговските банки банкноти е прилагането от банките и доставчиците на услуги от началото на 2007 г., на изискването на Наредба 18 за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в налично паричното обращение да се изплащат на клиенти посредством АТМ терминални устройства и машини за самообслужване само български банкноти и/или монети, категоризирани като истински и годни посредством машини за сортиране, преминали тестове на БНБ. Приблизително 80% от общо внесените през първото тримесечие на 2007 г. за обработка в БНБ банкноти са от т.нар. „банкоматни” купюри, а именно – от 10, 20 и 50 лева.

От друга страна, отделянето на негодни за налично-паричното обращение банкноти през отчетния период е резултат и от действието на стандарта за годност на българските банкноти, определен и публикуван от БНБ през 2006 г.

Процентът на отделените като негодни от всички обработени в БНБ банкноти за едногодишен период продължава да е най-голям при купюрите от 2 лева (64.58%) и 5 лева (37.05%). Това е резултат от големия брой вторични обороти, които тези купюри правят в обращение и респективно по-бързото им износване поради по-честата им употреба в разплащанията на дребно.

² Това е броят на българските банкноти и разменни монети, които през отчетния период са оценени от БНБ като негодни и подлежат на унищожаване.

При обработката на разменни монети в БНБ през първото тримесечие на 2007 г. като негодни са отделени 114.0 хил. бр. Те са с 49.2 хил. бр. или със 75.88% повече в сравнение с отделените като негодни през четвъртото тримесечие на 2006 г.

